

**KRYTERIA I PROCEDURY ODNOSZENIA POZIOMÓW KRAJOWYCH
KWALIFIKACJI (DYPLOMÓW NADAWANYCH W PAŃSTWACH
CZŁONKOWSKICH) DO EUROPEJSKICH RAM KWALIFIKACJI**

Rekomendacja w sprawie Europejskich Ram Kwalifikacji zachęca państwa członkowskie do wdrożenia procedury odnoszenia poziomów krajowych kwalifikacji (dyplomów) do 2010 roku. Aby wywiązać się z tego zadania w terminie i aby zapewnić przeprowadzenie tego procesu odnoszenia w taki sposób, żeby jego efekt był zrozumiały i wiarygodny dla interesariuszy (partnerów społecznych) we wszystkich zaangażowanych w te działania państwach członkowskich, Grupa Doradcza ds. Europejskich Ram Kwalifikacji zgodziła się na sformułowanie zestawu stosownych kryteriów i procedur. Poza listą dziesięciu kryteriów/procedur uzgodnionych przez Grupę Doradczą niniejsze opracowanie zawiera również część wyjaśniającą kontekst tego przedsięwzięcia oraz intencje proponentów.

1. Kryteria i procedury odnoszenia

Dzięki kryteriom przedstawionym w niniejszym dokumencie odpowiednie władze będą mogły zapewnić, iż informacje i dokumenty podane do publicznej wiadomości są istotne, znaczące, przejrzyste, porównywalne i budzące zaufanie. Nacisk z jakim przedstawiamy cel niniejszego opracowania świadczy o tym, że sukces Europejskim Ram Kwalifikacji zależy od tego, czy państwa zaangażowane w proces tworzenia ram kwalifikacji będą mogły odnosić swoje systemy i poziomy kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji w sposób jasny, sprecyzowany oraz dający się udowodnić i uzasadnić. To oznacza, że nawet osoba niezaznajomiona z krajowym systemem kwalifikacji będzie mogła ocenić dostępne informacje jako wiarygodne lub niewiarygodne.

Kryteria odnoszenia są niezwykle ważne dla całego procesu odnoszenia w tym sensie, że ukazują jego kierunek. Należy jednak zauważyć, że znaczenie tu proponowanych kryteriów musi być sprawdzone w praktyce. Oznacza to, że przyjęcie tych kryteriów odnoszenia będzie tylko pierwszym krokiem w całym procesie oraz że stosowaniu tych kryteriów musi towarzyszyć poradnictwo oraz wymiana dobrych praktyk. Ogromną rolę do odegrania ma tu Krajowy Punkt Koordynacyjny, jak również projekty pilotażowe oraz proces testowania.

Kryteria i procedury odnoszenia krajowych kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji

1. Odpowiednie władze winny jasno określić oraz opublikować zadania i kompetencje prawne wszystkich stosownych krajowych organów zaangażowanych w proces odnoszenia kwalifikacji, w tym Krajowego Punktu Koordynacyjnego.
2. Należy wykazać, że istnieje wyraźne, oczywiste powiązanie pomiędzy poziomami kwalifikacji określonymi w krajowych ramach lub systemie kwalifikacji a Europejskimi Ramami Kwalifikacji.
3. Krajowe ramy lub system kwalifikacji jak również kwalifikacje na nie składające się są określone zgodnie z zasadą efektów uczenia się, a także są powiązane z mechanizmami walidacji efektów uczenia się osiągniętych w czasie uczenia się pozaformalnego i nieformalnego i, jeśli jest taka możliwość, z systemem przenoszenia osiągnięć.
4. Należy zadbać o to aby procedury włączania kwalifikacji do krajowych ram kwalifikacji lub określania ich miejsca w krajowym systemie kwalifikacji były przejrzyste.
5. Krajowy system zapewniania jakości/krajowe systemy zapewniania jakości/kształcenia i szkoleń odwołują się do krajowych ram lub systemu kwalifikacji i są spójne z odpowiednimi europejskimi wskazówkami i zasadami (tak jak to wskazano w aneksie 3 Rekomendacji).
6. W procesie odnoszenia należy uwzględnić potwierdzenie (aprobatę) wyrażone przez odpowiednie ciała odpowiedzialne za zapewnianie jakości.
7. W procesie odnoszenia winni brać udział eksperci zagraniczni.
8. Odniesienie krajowych ram lub systemów kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji winno być poświadczone przez odpowiednie organy krajowe. Organy krajowe, w tym Krajowy Punkt Koordynacyjny, winny opublikować jeden wspólny raport wyznaczający proces odnoszenia oraz określający dowody przemawiające za przyjęciem wskazanych rozwiązań. W raporcie należy odnieść się oddzielnie do każdego z kryteriów.
9. Na oficjalnej platformie Europejskich Ram Kwalifikacji zostanie umieszczona informacja dotycząca państw, które potwierdziły fakty zakończenia procesu odnoszenia oraz powiązania do krajowych raportów referencyjnych.
10. Po zakończeniu procesu odnoszenia, zgodnie z harmonogramem wyznaczonym w Rekomendacji, wszystkie nowe dyplomy, świadectwa oraz dokumenty Europass

wydawane przez odpowiednie władze winny zawierać jasne, wyraźne odwołanie, poprzez krajowe ramy kwalifikacji, do odpowiedniego poziomu Europejskich Ram kwalifikacji.

2. Kryteria i procedury odnoszenia: kontekst i intencje

2.1. Rola Krajowych Ram Kwalifikacji w procesie odnoszenia

Na mocy Rekomendacji w sprawie Europejskich Ram Kwalifikacji państwa członkowskie nie są zobligowane do opracowania krajowych ram kwalifikacji i mogą, w zasadzie, odnosić poziomy krajowych kwalifikacji bezpośrednio do Europejskich Ram Kwalifikacji nie ustanawiając formalnie krajowych ram kwalifikacji. Kryteria i procedury zostały zatem zapisane w taki sposób aby państwa, w których nie ma formalnie utworzonych krajowych ram kwalifikacji, mogły odnosić swoje kwalifikacje do ERK (patrz kryterium 2, 3 i 4). Nie pozbawiając krajowych systemów kwalifikacji możliwości odnoszenia należy pamiętać jednak, że istnieje kilka powodów, dla których krajowe ramy kwalifikacji będą odgrywać kluczową rolę w procesie odnoszenia.

Po pierwsze wszystkie państwa, których dotyczą Europejskie Ramy Kwalifikacji, zobligowały się do opracowania krajowych ram kwalifikacji zgodnych z Ramami Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego w ramach Procesu Bolońskiego (patrz Komunikat Bergeński) i będą zatem miały krajowe ramy kwalifikacji przynajmniej dla szkolnictwa wyższego w ramach swoich systemów edukacji. Po drugie, przeważająca większość państw współpracujących w ramach prac nad Europejskimi Ramami Kwalifikacji obecnie wprowadza krajowe ramy kwalifikacji obejmujące pełny zakres nadawanych kwalifikacji (świadectw, dyplomów). Podczas gdy kilka tylko państw nadal rozważa decyzję dotyczącą opracowania krajowych ram kwalifikacji, odnoszenie krajowych poziomów kwalifikacji do ERK w większości przypadków będzie przebiegać za pośrednictwem krajowych ram kwalifikacji. Po trzecie, najważniejsze, państwa, które chcą odnieść poziomy swoich kwalifikacji do ERK muszą wyraźnie określić te poziomy oraz zdefiniować je w kategoriach efektów uczenia się. O ile formalne przyjęcie krajowych ram kwalifikacji nie jest niezbędne dla odnoszenia kwalifikacji do ERK, to konieczne będzie zarówno przyjęcie podejścia związanego z definiowaniem efektów uczenia się jak również trzeba będzie sformułować jasną, precyzyjną, listę poziomów kwalifikacji, co *de facto* może stanowić do pewnego stopnia wstęp do wprowadzenia krajowych ram kwalifikacji.

2.2. Wymóg przyjęcia podejścia związanego z efektami uczenia się

Podejście związane z efektami uczenia się jest zasadnicze dla ERK. Kryterium 3 określa, że krajowe ramy lub system kwalifikacji oraz kwalifikacji w nich ujęte muszą być w sposób oczywisty oparte na efektach uczenia się. Niektóre państwa twierdzą, że podejście związane z efektami uczenia się może być wprowadzane wyłącznie stopniowo i że nie realne jest oczekiwanie ze wszystkie państwa dokonają kompletnego przejścia na efekty uczenia się zanim podejmą działania związane z procesem odnoszenia kwalifikacji. Niektórzy jednak twierdzą, że kryterium 3 powinno być postrzegane jako silny bodziec dla przyjęcia tego podejścia związanego z efektami uczenia się, a nie jako coś co powstrzymuje państwa członkowskie przed stopniowym przechodzeniem na myślenie w kategoriach efektów uczenia się.

Wymóg sformułowania i stosowania efektów uczenia się może być postrzegany jako powiązanie z mechanizmami i systemami wspierającymi transfer kwalifikacji, zwłaszcza systemów przenoszenia osiągnięć oraz walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. Kryterium 3 podkreśla jednakże, że to powiązanie z systemem przenoszenia osiągnięć oraz walidacji nie jest obligatoryjne i że pozwala na uwzględnienie istniejących krajowych i europejskich praktyk w tym względzie.

2.3. Europejskie Ramy kwalifikacji a Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego

Cały zestaw kryteriów i procedur odnoszenia został tak zaprojektowany aby umożliwić wzięcie pod uwagę relacji pomiędzy ERK i RK dla EOSzW (tzw. ramy bolońskie). Mimo, że te ramy wynikają z oddzielnych inicjatyw politycznych to ERK i RK dla EOSzW pokrywają się w kategoriach celów i harmonogramu. Zważywszy, że poziomy 5 – 8 ERK w pełni pokrywają się z pierwszym, drugim i trzecim poziomem RK dla EOSzW, jak również umożliwiają uwzględnienie pośrednich poziomów kwalifikacji w krajowych ramach, rama bolońska może być postrzegana jako część wszechobjmującej ERK. Fakt ten musi być uwzględniony na poziomie krajowym i w konsekwencji kryteria odnoszenia kwalifikacji do ERK oraz samopotwierdzania w procesie Bolońskim muszą być zgodne.

Kryteria odnoszenia zostały zaprojektowane w taki sposób aby umożliwić współpracę w ramach obu inicjatyw dotyczących ram kwalifikacji. W państwie, w którym zakończono proces odnoszenia kwalifikacji w kontekście EOSzW nie trzeba powtarzać tego procesu w odniesieniu do poziomów kwalifikacji ERK. I vice versa, w państwie, w którym odnosi się kwalifikacje do ERK nie trzeba powtarzać tego procesu dla szkolnictwa wyższego w

ramach RK dla EOSzW. Ostatecznie ta decyzja należy do każdego państwa z osobna, należy jednak w zasadzie przewidzieć możliwość przeprowadzenia tylko jednego z dwóch działań referencyjnych i uznać jego wyniki dla obu ram kwalifikacji. Zmierzenie do realizacji jednego krajowego procesu odnoszenia obejmującego zarówno ERK i RK dla EOSzW nie tylko pozwoli na uniknięcie dublowania prac, ale także, co ważniejsze, umożliwi uniknięcie konfuzji wśród potencjalnych głównych użytkowników ram kwalifikacji, tj. zainteresowanych osób i pracodawców. Opracowanie wszechobejmujących krajowych ram kwalifikacji uwzględniających cały zakres kwalifikacji, również w ramach szkolnictwa wyższego, w pełni przyczyni się do osiągnięcia tej integracji.

Należy zauważyć, że poziomy 5 – 8 są także ważne dla instytucji nie wchodzących bezpośrednio w zakres ram bolońskich. Deskrytory poziomów ERK, poprzez skupienie się na wiedzy, umiejętnościach i (innych) kompetencjach, powinny być także wykorzystywane jako punkty odniesienia dla dyplomów potwierdzających kwalifikacje zawodowe na poziomie wyższym wydane poza kontekstem Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

2.4. Powiązanie z krajowymi agencjami i systemami zapewniania jakości

Powodzenie procesu odnoszenia oraz wynikającego z niego wzajemnego zaufania jest ściśle powiązane z kryterium 5 i 6 odwołującym się do zapewniania jakości. Państwa winny pokazać powiązania pomiędzy krajowym systemem zapewniania jakości/krajowymi systemami zapewniania jakości, krajowymi ramami kwalifikacji oraz wszechobejmującymi porozumieniami europejskimi dotyczącymi tej kwestii (kryterium 5). Należy przedstawić oświadczenie odpowiednich krajowych organów odpowiedzialnych za zapewnianie jakości, że aprobuje dokumentację przedstawioną w procesie odnoszenia. Gdyby zabrakło takiego oświadczenia, to podważyłoby wiarygodność procesu referencyjnego.

2.5. Ograniczenia związane ze stosowaniem kryteriów i procedur odnoszenia

Kryteria i procedury opisane powyżej odnoszą się do relacji państw z europejskimi meta-ramami, ich poziomami i deskryptorami. Kryteria odnoszenia zatem nie mają zastosowania do krajowych procesów politycznych mających na celu reformowanie systemów kwalifikacji, na przykład poprzez opracowanie krajowych ram kwalifikacji lub wdrożenie systemów zapewniania jakości. To rozróżnienie jest zilustrowane w kryterium 7 dotyczącym zaangażowania ekspertów zagranicznych. Wymóg ten ma zastosowanie w procesie odnoszenia, ze względu na wzajemne zaufanie, a nie ze względu

na krajowe reformy (gdzie zaangażowanie ekspertów zagranicznych wynika z krajowych decyzji). Wybór ekspertów zagranicznych należy do władz krajowych odpowiedzialnych za proces odnoszenia. Należy jednak przyjąć, że zasadniczo skład zespołu referencyjnego powinien odzwierciedlać zróżnicowanie interesariuszy.

2.6. Potrzeba mówienia jednym głosem

W kryterium 8 sformułowano wymóg przedstawienia jednego spójnego, wspólnego raportu dotyczącego procesu odnoszenia. Raport ten musi być poświadczony przez kompetentne krajowe organy. Celem tego kryterium jest zapewnienie aby w państwach uczestniczących w tym procesie uwzględniono całe spektrum poziomów kwalifikacji (oraz typów) funkcjonujących w ramach lub systemie, w ten sposób odzwierciedlając wszechobejmujący, całozyciowy charakter Europejskich Ram kwalifikacji.

Aneks

Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego: kryteria i procedury samo-potwierdzania

A. Kryteria zgodności krajowych ram z ramami bolońskimi (dla EOSzW)

- Krajowe ramy kwalifikacji w szkolnictwie wyższym oraz ciało/ciała odpowiedzialne za ich projekt są nominowane przez ministerstwo odpowiedzialne za szkolnictwo wyższe.
- Istnieje wyraźne i oczywiste powiązanie pomiędzy kwalifikacjami w krajowej ramie i deskryptorami stopni kwalifikacji w ramie europejskiej.
- Ramy krajowe oraz ujęte w nich kwalifikacje są w sposób ewidentny oparte na efektach uczenia się, a kwalifikacje są związane z ECTS-em lub kompatybilnym systemem przenoszenia osiągnięć.
- Procedury włączania kwalifikacji do ram krajowych są przejrzyste.
- Krajowy system zapewniania jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym odnosi się do krajowych ram kwalifikacji i jest spójny z Komunikatem Berneńskim i wszystkimi kolejnymi komunikatami uzgodnionym i przez Ministrów zaangażowanych w Proces Boloński.
- Krajowe ramy oraz wszelkie powiązania z Europejskimi ramami SA odnotowane w Suplemencie do Dyplomu.
- Kompetencje i zadania krajowych podmiotów związanych z krajowymi ramami są jasno sprecyzowane i opublikowane.

B. Procedury weryfikacji krajowych ram pod względem zgodności z ramami EOSzW zostały w następujący sposób sformułowane w raporcie dla Ministrów w Bergen:

- Odpowiedni krajowy organ/krajowe organy winny poświadczyć zgodność krajowych ram z ramami europejskimi.
- Proces samopotwierdzenia obejmuje poświadczenie tego faktu przez organy odpowiedzialne za zapewnianie jakości kształcenia w danym państwie poprzez Proces Boloński.
- W procesie samopotwierdzenia winni wziąć udział eksperci zagraniczni.
- Raport samopotwierdzenia wraz z odpowiednią dokumentacją na dowód osiągnięcia celu winien być opublikowany. W raporcie należy się odnieść oddzielnie do każdego z kryteriów.
- Sieci ENIC i NARIC (BUWIWM) prowadzą i publikują listę państw, które potwierdziły zakończenie procesu samopotwierdzenia.
- Ukończenie procesu samopotwierdzenia winno być odnotowane na Suplementach do Dyplomu wydawanych po zakończeniu procesu poprzez wskazanie powiązania pomiędzy ramami krajowymi i europejskimi.

Tłumaczenie: Jolanta Urbanikowa